

21. Фролова Т.А. Мировая экономика: конспект лекций / Таганрог: ТРТУ, 2005. – Электронный ресурс / Режим доступа: http://www.aup.ru/books/m175/4_2.htm

22. Бондар Сергій Володимирович Характеристика способів приховування коштів, одержаних злочинним шляхом, за межами України / С.В. Бондар – [Електронний ресурс] / Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/Nvknivs/2011_6/bodnar.htm

23. Чернявський С.С. Криміналістична характеристика типових способів приховування валютних коштів за межами України / С.С. Чернявський // Форум права. – 2008. – № 3. – С. 515–522. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nbu.gov.ua/ejournals/FP/2008-3/08csszmu.pdf>

24. Купрещенко Н.П. Незаконная утекка капитала из России, его масштабы и основные схемы вывоза / Н.П. Купрещенко // Аудит и финансовый анализ, 2008. – № 1. – [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.auditfin.com/fin/2008/1/Kuprechenko/Kuprechenko%20.pdf>.

25. Вышинская Т. Л. Отток финансовых ресурсов из экономики Украины как результат иллегализации в сфере внешней торговли / Т.Л. Вышинская. – [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://sibac.info>

26. Купрещенко Н.П. Незаконная утекка капитала из России, его масштабы и основные схемы вывоза / Н.П. Купрещенко // Аудит и финансовый анализ, 2008. – № 1. – [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.auditfin.com/fin/2008/1/Kuprechenko/Kuprechenko%20.pdf>.

27. Ілюшко О. Страховий ринок – інструмент податкової оптимізації / Ілюшко О., Страшний А. // Вісник податкової служби України. – 2010. – № 43. – [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.visnuk.com.ua/article/one/Strakhoviy7637014.html>

28. Морозов А. Капитальные потери / А. Морозов // Большой бизнес, 2011. – № 7–8. – [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.bolshoybusiness.ru/archive/55/>

29. Bilateral Remittance Corridor Analysis. – [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/TOPICS/EXTFINANCIALSECTOR/O,contentMDK:21996399~menuPK:6110545~pagePK:210058~piPK:210062~theSitePK:282885~isCURL:Y~isCURL:Y,00.html>

30. Мировая экономика: учебное пособие / Е.Г.Гужва, М.И.Лесная, А.В.Кондратьев, А.Н.Егоров; СПбГАСУ. – СПб., 2009. – 116 с. – Электронний ресурс / Режим доступу: <http://www.ereport.ru/articles/mirecon/capital.htm>

В.С. НАЙДЬОНОВ,
д.е.н., професор, головний науковий співробітник НДЕІ
Т.В. ШИПТЕНКО,
НДЕІ

Нова методологія прогнозування кризових явищ

В статті обґрунтовується модель кризового циклу. На її основі та з урахуванням зовнішньо – економічних чинників можливе прогнозування фінансово – економічної кризи.

Ключові слова: фінансово–економічна криза, антикризова політика, кризовий цикл, сценарно–поетапна модель кризи, етапи кризи, зупинка руху капіталу, індикатори кризи.

В статье обосновывается модель кризисного цикла. На ее основе и с учетом внешне – экономических факторов возможно прогнозировать финансово – экономического кризиса.

Ключевые слова: финансово–экономический кризис, антикризисная политика, кризисный цикл, сценарно–поэтапная модель кризиса, этапы кризиса, остановка движения капитала, индикаторы кризиса.

The article substantiates the model of the crisis cycle. On this basis and taking into account external – economic factors it's possible to predict the development of financial and economic crisis.

Keywords: financial and economic crisis, anti-crisis policy, the crisis cycle, writing–phased model of crisis, stages of crisis, stop of capital flows, crisis indicators.

Глобальна фінансово–економічна криза набуває риси кризи перманентної. Уряди країн ще намагаються подолати фазу кризи, пік якої припав на 2008–2009 рр., проте вже виникає загроза наступної хвилі. Тому розробка методів передбачення кризових явищ та визначення антикризової політики в теперішній час дуже актуальні.

Порушення рівномірності – вибух накопичених напруженостей – у складних «природних» і соціальних процесах досить важко прогнозувати. Через те, що накопичення напруження відбувається приховано та обумовлене динамікою великої кількості факторів, а зовнішні прояви – власне вибух – спостерігається досить рідко. Окремі (факторні) прояви напружень, що накопичуються, звісно, відображаються окремими показниками, але на їх основі не вдається створити інтегрованої картини. Для цього потрібна модель процесу в цілому.

Дослідницька група під керівництвом кандидата екон. наук І.П. Макаренко (5) в 2011 р. виконала роботу з визначення індикаторів загрози фінансово–економічної кризи. В ній узагальнено світовий досвід побудови і застосування індикаторів. Запропонована нова методологія прогнозуван-

ня і аналізу кризових явищ, що базується на побудові цільної моделі фінансово-економічної кризи.

Підхід до пізнання закономірностей та ознак фінансово-економічних криз починається з вивчення зовнішніх проявів – динаміки окремих показників. Система розробки і використання економічних індикаторів в світі достатньо розвинута.

Зважаючи на комплексну взаємодію індикаторів, природною стала практика побудови композитних (складних) індексів.

Основною методологічною проблемою композитних індикаторів є їх сумнівна економіко-математична коректність. Існує правило, за яким добуток (або сума) показників, які входять у формулу, повинен мати фізичний/економічний зміст. Інакше це довільний набір величин. Між іншим, майже всі композитні індекси комплектуються на основі вагів, які не відображають об'єктивної взаємодії показників у системі. В найкращому випадку в якості вагів застосовуються коефіцієнти кореляції, які, як правило, недостатньо обґрунтовані через малу кількість спостережень, а по-друге, не відповідають функціональним залежностям. Тому композитні індекси є не моделями, а тільки лише показниками усереднених тенденцій.

Поряд з однопоказниковими індикаторами, композитні індекси належать до методології горизонтальних статистичних рядів, яка протягом декількох десятиліть не довела практичних можливостей. Не зважаючи на розвиток аналітичного апарату і методів побудови індикаторів, несподіваними були не тільки Велика депресія, але й кризи 1990-х та 2000-х років. Проблема прогностичних можливостей індикаторів горизонтальної методології (включно з композитними) полягає далеко не тільки в їх недоліках, але й у теоретичному підході до розуміння процесів, які з їх допомогою намагаються моделювати. Має значення традиційна економічна теорія, яка представляє взаємодію в основному в лінійній формі. Між тим дуже багато процесів, особливо в екстремальні періоди, мають нелінійний і більш ніж двомірний характер. Саме таке бачення закладене в макроекономіці.

Звичайно, велика дослідна та аналітична робота з лінійними індикаторами створила багатий понятійний і методологічний багаж. Вироблені загальні уявлення про процеси визрівання криз.

Проте, для антикризової політики держави потрібні більш визначені критерії, орієнтовані на шкалу часу, тому дослідження індикаторів криз триває.

Дослідницька група НДЕІ Мінекономрозвитку України звернула увагу на напрямок, який умовно можна назвати сценарно-поетапним. Індикатори формуються не за безперервно горизонтальним рядом, як стало звичним, а за етапами розвитку кризи, як послідовність прояву процесів в локальному циклі розгортання кризи. Найголовніше те, що при цьому формується модель кризових процесів, чого не вдається на основі горизонтальних індикаторів.

Сценарно-поетапна модель кризи дає можливість не лише передбачити хід можливих подій, а й визначити потрібні антикризові заходи для кожного етапу. А це вже основа для антикризової політики держави.

Елементи сценарно-поетапної моделі кризи були вперше запропоновані І. Фішером (модель дефляційної спіралі, 1933 р.) [1], розроблялися П.Кругманом (1979) [2], були розвинуті М.Обстфельдом (1983) [3] та іншими дослідниками.

Ми доповнюємо моделі криз І. Фішера, П. Кругмана та М. Обстфельда моделлю валютної взаємодії двох країн В. Шпрингеля (Росія, 2003 р.) [4].

У підсумку отримана модель, яка в принципі відповідає умовам України: мала відкрита транзитивна економіка, що взаємодіє з великою. Модель відображає закономірну послідовність події кризового циклу, наведену в таблиці 1:

Кожна подія і кожен етап має власну тривалість (лаг), яка встановлюється на базі емпіричних спостережень. Модель

Таблиця 1. Послідовність подій кризового циклу

Етапи кризового циклу	Послідовність події, що вміщує етап
1. Підготовчі процеси	Зростання грошової маси, зростання споживання імпорту, збільшення споживчого та іпотечно-го кредитування за відставання нефінансових корпорацій.
2. Передкризові процеси	Входження іноземних банків, зростання частки іноземної валюти в кредитах, встановлення позитивного сальдо фінансового рахунку, приріст золотовалютних резервів, зростання зовнішньої заборгованості банків та корпоративного сектору, формування «бульбашки» у сфері нерухомості та будівництва, зростання загальної заборгованості корпоративного сектора, зростання цін виробників, зростання споживчих цін.
3. Початок кризи	Рестрикційні заходи НБУ, зниження темпів зростання «бульбашки», спекулятивна атака і виведення капіталу.
4. Загострення кризи	Різде зниження обсягів кредитування, зниження РЕОК гривні, різке зниження експорту та імпорту, зупинка кредитування, спад рентабельності і обсягів торгівлі.
5. Розпал кризи	Різде скорочення обсягів промислового виробництва, зростання токсичних активів банків, зменшення резервів НБУ, офіційна девальвація гривні, зростання спотворення інформації у банках, зменшення приросту грошової маси, банківська паніка, падіння ВВП (власне пік кризи)
6. Соціально-борговий етап кризи	Зростання активності на ринку державних облігацій, завершення процесу девальвації, зниження доходів та зростання дефіциту державного бюджету, зростання суверенного боргу, зростання безробіття, зниження реальних доходів населення, підвищення соціальної напруги, пік зменшення грошової маси
7. Повернення до початку нового циклу	Зростання грошової маси, зростання імпорту, спотворений розігрів економіки і т. д

дозволяє передбачати наступні події та наближення кризи, визначити заходи державної антикризової політики.

Крім того, в моделі передбачаються лаги від появи кризового сигналу до чергової події. Враховується залежність послідовності подій та лагів від рівня розвитку ринків. Для цього використовується індикатор розвитку системи – досягнутий рівень монетизації економіки. У підсумку сформована нова, до певної міри універсальна, тобто яка враховує особливості національної економіки, модель розгортання фінансово-економічних криз [5]. Вона може варіювати з урахуванням виявлених додаткових особливостей.

Універсальна сценарно-поетапна модель кризи розроблена вперше. Вона дозволяє побачити закономірну послідовність подій, приблизно визначити тривалість процесу розгортання кризи і передбачити антикризові заходи для кожного конкретного етапу процесу.

Ідея універсальної сценарно-поетапної моделі кризи належить І.П. Макаренку. Модель є певним досягненням української економічної науки. Зрозуміло, що це не виключає її подальшого розвитку на базі світової та національної практики.

Сутність цієї моделі полягає у визначенні закономірної послідовності подій (етапів, ступенів) розвитку кризи. Ця послідовність об'єктивна і принципово змінюватись не може, хоча окремі зрушення під дією зовнішніх впливів та економічної політики держави можуть відбутися.

Розвиток кризи, згідно моделі, йде такими послідовними етапами:

1. Базові умови; 2. Формування стартових умов (асиметричний розігрів економіки); 3. Передкризові процеси; 4. Початок кризи; 5. Загострення кризи; 6. Розпал (пік) кризи; 7. Розгортання депресії та соціальних наслідків (соціально-борговий етап кризи); 8. Повторення кризового циклу. Не враховуючи базових умов, усього 6 етапів. Кожний етап складається з декількох функціонально пов'язаних економічних явищ.

Розглянемо зміст і логіку послідовності перших етапів.

Звертаємо увагу на базові умови кризи (1). Це внутрішні умови, без яких криза не зароджується, а якщо вона імпортована ззовні, не розвивається, або розвивається мляво і може бути відносно легко придушена антикризовими заходами уряду.

Перш за все, такою умовою є фіксований валютний курс. Практика показала, що фінансово-економічна криза закономірно розвивається насамперед у країнах з фіксованим валютним курсом, у тому числі в Україні. Пояснюється це тим, що фіксований курс не захищає економіку від коливань потоків капіталу. Банки накопичують валюту, заробляючи на коливаннях ринкового курсу, що робить їх і економіку країни уразливими для зовнішніх впливів.

В країнах з фіксованим курсом частіше, ніж в інших, виникали «фінансові бульбашки», боротьба з наслідками яких засобами рестриктивної політики, як правило, вражала банківську систему, а разом з нею і торгові мережі. У країнах з режимом фіксованого курсу частіше виникають і так звані

«бівалютні» системи, які ускладнюють розвиток фінансово-го та фондового ринків, а також можливості центральних банків із регулювання фінансового ринку. Необхідний для диверсифікації валютних ризиків у слабких економіках фіксований валютний курс виявився основним чинником уразливості таких країн до формування або імпорту фінансово-економічних криз, оскільки через погіршення ситуації тут найбільше страждає саме банківська система, потребуючи швидкої та масштабної державної підтримки, чого може й не забезпечити слабка економіка.

На другому місці за значенням – велика різниця в рівнях відсоткових ставок внутрішніх і зовнішніх великих партнерів (висока процентна редуція). Вона стимулює залучення капіталу іноземних банків в сферу кредитування економіки, збільшує частку іноземної валюти в ресурсах банків і корпорацій, створюючи перекося у структурі економіки і посилюючи її залежність від зовнішньої кон'юнктури. В 2001–2003 рр. в США базова процентна ставка була знижена до 1% річних. В Україні в 2003 р. базова ставка становила 7%. З 2004 р. по 2006 р. ФРС поступово підняла базову ставку з 1% до 5,25% річних, а з вересня по грудень 2007 р. знизила до 4,25%. В Україні базова процентна ставка змінювалась від 9,5% в 2005 р. до 8,5% в 2006 р. та 8% в 2007 р.

Для початку кризи має значення також тривале негативне сальдо платіжного балансу. В Україні ця передумова кризи була створена вступом до СОТ з невиправдано заниженим тарифним захистом ринку (в 2,5 рази нижче, ніж в середньому по СОТ) і негативним сальдо торгового балансу, яке в результаті виникло. В 2006 р. воно стало – (–)1617, в 2007 р. – (–)5272, в 2008 р. – (–)12763 млн. дол. США. Прямі іноземні інвестиції не компенсували цього ефекту. Фактором негативного сальдо торгового та платіжного балансу став також розвиток валютного кредитування, яке зумовлювало зростання імпорту.

Формування стартових умов кризи (2). Зростання грошової маси, яке викликається, з одного боку, накопиченням ресурсів банків і їх прагненням розвивати кредитування, з іншого боку – політикою центрального банку, що прагне таким чином стимулювати економічну активність. Рівень монетизації економіки за М2 у 2007 р. збільшився майже на 10%. Відбувається розігрів економіки, але за специфічних базових умов з нездоровим перекосям в імпорте споживання. Перевищення темпів зростання імпорту над експортом у 2005 р. – (–)0,8 п.п., у 2006 р. (+) 2,6 п.п., у 2007 р. (+) 5,8 п.п.

Розвивається споживче та іпотечне кредитування за відставання виробничого. Кредити домашнім господарствам в 2006 р. збільшилися у 2,3 рази, а нефінансовим корпораціям у 1,5 рази, в 2007 р. відповідно в 2 і 1,6 рази. Кредити домашнім господарствам по відношенню до кредитів нефінансовим корпораціям у 2005 р. склали 33,6%, а в 2008 р. 63,2%.

Наростала валютна заборгованість корпорацій. Зовнішні борги банків та інших корпорацій у 2005 р. становили 22,39 млрд. дол. США, в 2007 р. 37,36; в 2008 р. 78,54 млрд. дол.

США. Зростання заборгованості змушувало підприємства підвищувати ціни. Цьому сприяло також збільшення імпорتنих закупівель, зростання попиту на будівництво та нерухомість.

Після створення схильності економіки до кризи починаються передкризові процеси (3). За відповідної відкритості економіки і високої відсоткової редукації у фінансовий ринок країни входили іноземні банки, що призводило до зростання частки іноземної валюти в капіталі банків та кредитах. Частка іноземного капіталу у статутному капіталі українських банків в 2004 р. становила 9,6%, а в 2007 р. – 35%. Обсяги зовнішньої заборгованості державного і корпоративного секторів від ВВП становили в 2006 р. – 38,8%, в 2007 р. – 49,3%, в 2008 р. – 46,3%. На основі описаних подій в Україні розгорталися процеси кризового циклу.

Пропозиція кредитних послуг викликає оптимістичні очікування населення. Зростають попит і ціни на нерухомість і будівництво. У цьому середовищі формується фінансова «бульбашка». Надування фінансової бульбашки і попиту на нерухомість стимулює подальше підвищення цін виробників, а за ним і споживчих цін.

Висока інфляція починає розвиток власне кризи (4). За таких умов Національний банк України змушений здійснювати рестриктивні заходи. Це стримує наростання фінансової «бульбашки» у сфері нерухомості та будівництва, але разом з тим охолоджує економічну активність, що викликає негативні очікування зовнішніх інвесторів і припинення припливу портфельних інвестицій. У цих умовах виникає спекулятивна атака на валютний курс і запаси капіталу. Починається виведення капіталів з економіки. Це означає «раптову зупинку» зовнішніх потоків капіталу, що є ключовою подією кризи.

Далі розгортається гостра фаза кризи (5). Рестриктивна політика і витік капіталу призводять до різкого зниження обсягу, а потім і до припинення кредитування. Падають ринковий обмінний курс національної валюти, темпи зростання експорту та імпорту. Це спричиняє спад рентабельності та обсягів внутрішнього товарообігу й обсягів промислового виробництва. Зниження промислового виробництва почалося в серпні 2008 р., різкий спад відбувся у жовтні 2008 р. (–16%).

В період розпалу кризи (6) у банках різко збільшується частка токсичних активів (за оцінками експертів, їх і в теперішній час приблизно 50%), наростає спотворення банківської інформації, виникає паніка вкладників, «набіги» на банки, загроза банкрутства багатьох банків. Слідом за падінням торгівлі і промислового виробництва падає ВВП.

Падіння промислового виробництва та ВВП призводить до зростання безробіття. Розгортаються соціальні наслідки кризи (7), падають доходи населення, збільшується розрив між багатством і бідністю, що підвищує соціальну напруженість. У 2008 р. реальна заробітна плата знизилась на 10%. Одночасно загострювалися проблеми державних фінансів: зростав дефіцит бюджету, стрімко збільшувалися борги. Державний борг на кінець 2007 р. становив 8%, 2009 р. – 20,5%, 2010 р. – 23,7% ВВП. Фінансові проблеми ведуть

до загострення соціальних проблем. Цю й спостерігається в країнах Європи, а також в Україні.

Таким чином, фінансово-економічна криза виникає в результаті гальмування руху капіталу (зменшення і зупинки кредитування, грошових інвестицій, експорту тощо). На розвиток кризових процесів в економіці істотно впливають зовнішні фактори: попит і ціни на продукцію, що експортується, ціни на продукцію, що імпортується, а також припинення зовнішнього кредитування, вплив капіталів.

В IV кв. 2008 р. на 10% знизився обсяг експорту проти попереднього кварталу: в III кв. – 5546 млн. дол. США, в IV кв. – 3974 млн. дол. США. В I кв. 2009 р. відбулось зниження ще на 49% (2049 млн. дол. США). Причина – зниження попиту і цін на товари, що експортує Україна.

Чисте фінансування банків та реального сектору за рахунок зовнішніх надходжень в IV кв. 2008 р. знизилось з більш ніж 6 млрд. дол. США у 2007 р. до (–) 1,5 млрд. дол. США у 2008 р., тобто на 125%.

Виходячи з цих даних, можна припустити, що в економіці України наростання кризи повинно було виявлятися через дефіцит грошей. Підтвердження труднощів із ліквідністю можна побачити в гальмуванні кредитування, що спостерігалось в 2008 р. та значно виразніше в 2009 р. У 2008 р. приріст кредитів змінюється від 4 до 0%, а з серпня 2008 р. приймає від'ємне значення.

Це також підтверджується скороченням міжнародних резервів НБУ під час кризи. У 2007 р. та протягом трьох кварталів 2008 р. резерви НБУ збільшувались. Суттєве зменшення почалося тоді, коли спалахнула криза (III кв. 2008 р. – 37 млрд. дол. США, I кв. 2009 р. – 25 млрд. дол. США).

Таким чином, можна зробити висновок, що головним і безпосереднім поштовхом до реалізації кризи 2008–2009 рр. в Україні були зовнішні фактори – поширення хвилі глобальної кризи. Проте екстремальна глибина кризи обумовлена тим, що в економіці України вже кілька років розгорталися внутрішні кризові процеси. Вони визначили високу імпортозалежність та валютну заборгованість української економіки.

Економіка України в даний час перебуває на етапі соціально-боргової кризи із сповзанням до повторного кризового циклу, про що свідчать від'ємне сальдо платіжного балансу України та випереджаюче зростання імпорту. За таких умов нова криза може відбутися через внутрішні причини, а може бути спровокована зовнішнім впливом – зокрема, повторною хвилею світової кризи.

Економіці України на фоні передкризового ослаблення загрожують можливі зупинки руху капіталу, що спричиняють гостру фазу кризи. Внутрішньою причиною зупинки руху капіталу може бути припинення фінансових надходжень після закінчення футбольного чемпіонату Євро-2012, якщо створені за рахунок цього фінансування об'єкти не почнуть приносити нові доходи, тобто економічно себе не виправдають.

Фінансові проблеми зовнішніх ринків здатні загальмувати надходження портфельних інвестицій, призвести до подо-

рощання та скорочення можливостей зовнішнього кредитування. Все це викличе гальмування і зупинку руху значної частини капіталу, що й започаткує фінансово-економічну кризу. Таким чином, формуються підготовчі умови для нового кризового циклу. Усі названі події можна очікувати у 2012 р. Тому є підстави вважати, що з осені 2012 р. існуватиме висока вірогідність повторення гострої фази кризи в економіці України.

Уряду та Національному банку України можна рекомендувати такі заходи для пом'якшення загрози та зменшення втрат від можливої кризи:

1. Переводити систему валютного регулювання на плаваючий курс, допускати деяке зниження валютного курсу гривні (виходячи з того, що рівноважний курс перебуває приблизно на рівні 8,2 грн./дол. США).
2. Розвивати рубльові розрахунки з метою зменшення процентної зовнішньої редуції та доларизації економіки.
3. Здійснювати подальше обмеження валютного кредитування.
4. Відрегулювати митні тарифи на імпорту до рівня не менше, ніж в середньому по СOT; ліквідувати від'ємне сальдо торгового балансу.
5. Підтримувати зростання і здешевлення кредитування нефінансових корпорацій, а також малого і середнього бізнесу; при цьому ризики інфляції зменшувати за рахунок підтримки розвитку вітчизняного виробництва споживчих товарів і за рахунок зниження відсоткових ставок.
6. Гальмувати зростання споживчого імпорту, зменшувати частку імпортованих товарів у внутрішньому товарообігу за рахунок послідовної політики імпортозаміщення, стимулюю-

вати вітчизняне виробництво споживчих товарів (особливо продуктів тваринництва).

7. Пріоритетами економічної політики вважати імпортозаміщення та розвиток експорту, особливо товарів з високою доданою вартістю (машинобудування, електронна побутова техніка, продукти тваринництва, виноробства, легкої промисловості).

8. Основним завданням державних стратегічних планів вважати організацію виробництв висококонкурентних товарів, що користуються попитом на світовому та внутрішньому ринках навіть в умовах рецесії.

Література

1. Fisher, I. The Debt-Deflation Theory of Great Depressions / Irving Fisher // *Econometrica*. – 1933. – pp.337–357.
2. Krugman, P. A Model of Balance of Payments Crises / Paul Krugman // *Journal of Money, Credit and Banking*. – 1979. – Vol.11. No.3. – pp. 311–325.
3. Obstfeld, M. Balance of Payments Crises and Devaluation / Maurice Obstfeld // *NBER Research Paper Series*. – 1983. – No.1103. – 17 p.
4. Шпрингель В.К. Механизмы формирования валютных кризисов на развивающихся рынках: автореф. дисс. на соиск. науч. степени канд. экон. наук: спец. 08.00.10 «Финансы, денежное обращение и кредит» / В.К. Шпрингель. – М.: Высшая школа экономики, 2003. – 17 с.
5. Науковий звіт НДР «Обґрунтування механізму передбачення кризових ситуацій та розроблення антикризових заходів державної економічної політики України» (№ 1.7–11). [№ держреєстрації 0111U006027]. – Науково-дослідний економічний інститут (НДЕІ) Міністерства економічного розвитку і торгівлі України.– К: 2011.

А.С. НЕЗНАМОВА,
к.в.н., провідний науковий співробітник НДЕІ
О.В. КУЦЕНКО,
провідний науковий співробітник НДЕІ

Вдосконалення регулювання ліквідності банків України: вітчизняний досвід та пропозиції Базеля III

В статті викладено порівняльний аналіз існуючої в Україні системи регулювання ліквідності банків за допомогою економічних нормативів та запропонованої міжнародної системи Базель III. Окреслені основні шляхи їх наближення.

В статье изложен сравнительный анализ существующей в Украине системы регулирования ликвидности банков с помощью экономических нормативов и предложенной международной системы Базель III. Обозначены основные пути их сближения.

The article contains comparative analysis of the existing Ukrainian system for bank liquidity oversight based on economic ratios and the recently endorsed international system Basel III, and suggests a roadmap for their convergence.

Ліквідність є одним із ключових показників надійності будь-якого банку. Втрата ліквідності є однією із причин припинення діяльності банків – адже неліквідний банк не здатен вчасно та в повному обсязі виконати свої зобов'язання, що спонукає його кредиторів або державні органи до його ліквідації.